ପବିତ୍ର ଉତ୍କଳ ଦିବସ

ଅଧ୍ୟାପକ ପବିତ୍ର ମୋହନ ବାରିକ

ଉତ୍କଳ ଦିବସ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଆତ୍ମପରିଚୟ ଓ ସ୍ୱାଭିମାନର ଦିବସ । ଐତିହ୍ୟ ବିମଣ୍ଡିତ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ପନ୍ନ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ଅତୀତରେ ବହୁ ଘାତ, ପ୍ରତିଘାତ, ସଂଘର୍ଷ, ସଂଗ୍ରାମରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ଶେଷରେ ୧୯୩୬ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ୧ ତାରିଖ ଦିନ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ କଲା । ସେହି ଗୌରବମୟ ସ୍ମୃତିକୁ ଉଜ୍ଜୀବିତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଏପ୍ରିଲ ପ୍ରଥମ ଦିବସକୁ ଉତ୍କଳ ଦିବସ ରୂପେ ଆନନ୍ଦ, ଉତ୍ସାହ, ଉଦ୍ଦୀପନା ଓ ମହାସମାରୋହରେ ପାଳନ କରାଯାଇ ଆସୁଛି । ଯେଉଁ ପୂର୍ବସୂରୀମାନଙ୍କ ତ୍ୟାଗ, ସାଧନା, ତପସ୍ୟା, ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ ଓ ବଳିଦାନ ପାଇଁ ଏହି ଜାତି ବଞ୍ଚିବାରେ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିଲା, ଆଜିର ଏହି ପବିତ୍ର ଦିବସରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଓ ବିନମ୍ର ପ୍ରଣିପାତ । ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ ସଂକଳ୍ପ ଓ ସଂଗ୍ରାମ ଦ୍ୱାରା ମୃତ ପ୍ରାୟ ଅବଲୁପ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ପ୍ରାଣରେ ନୂତନ ସ୍ପନ୍ଦନ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ଦିଗରେ ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷଙ୍କ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଉଦ୍ୟମ ଓ ଅନବଦ୍ୟ ଅବଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ଉତ୍କଳ ଜନନୀର ବହୁ ବରେଣ୍ୟ ବୀରପୁତ୍ରଙ୍କର ନିସ୍ୱାର୍ଥର ସହଯୋଗ ଫଳରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି ଐତିହ୍ୟ ଓ ପରମ୍ପରା ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିଲା ।

ସେହି ମହାନୁଭବ ମହାମାନବମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଉତ୍କଳଗୌରବ କୁଳବୃଦ୍ଧ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ଥିଲେ ଅନ୍ୟତମ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତୀୟତା ବୋଧକ ସଙ୍ଗୀତ ରଚନା କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ପାଇଁ ଉନ୍ମାଦନାର ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି କଲେ । ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ ଉତ୍କଳ ଜନନୀର ଆଉ ଜଣେ ଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ । ଦୁଃଖୀ, ରଙ୍କି, ଦୀନ, ହୀନମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଥିଲେ ଏକ ସମର୍ପିତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ । ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳରେ ରାଜନୈତିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜାଗରଣ ଆରମ୍ଭ କରି ଭାଷାଭିତ୍ତିକ ବୃହତ୍ତମ ଓଡ଼ିଶା ଗଠନରେ ସାର୍ଥକ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଉତ୍କଳ କେଶରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବଙ୍କ ମହନୀୟ ଉଦ୍ୟମ ଫଳରେ ଗଡ଼ଜାତ ସମୂହର ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ସହିତ ସମ୍ମିଶ୍ରଣ ଇତିହାସରେ ଏକ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ସ୍ୱାକ୍ଷର । ତତ୍କାଳୀନ ଜାଗରଣ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନେକ ସମ୍ବାଦପତ୍ରର ଭୂମିକା କେବେ ଅସ୍ୱୀକାର କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ସମ୍ବାଦପତ୍ର ଓ ବିଭିନ୍ନ ପତ୍ରପତ୍ରିକା ଦାୟିତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ କରିବା ସହିତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟର ସୁରକ୍ଷା ଦିଗରେ ଆପ୍ରାଣ ଉଦ୍ୟମ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନ ହୋଇଥିଲା ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଯୋଗୁଁ । ବହୁ ରାଜା ମହାରାଜା ଓ ଜମିଦାର ଏଥିପାଇଁ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ସହ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ସଫଳତାର ଶୀର୍ଷରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଥିଲେ । ପାରଳା ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି ନାରାୟଣ ଦେବ ଥିଲେ ନରପତିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ । ବାମଣ୍ଡାର ରାଜା ସାର୍ ବାସୁଦେବ ସୁଢ଼ଳ ଦେବ, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ରାଜା ଶ୍ରୀ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜ ଦେଓ, ଖଲିକୋଟର ହରିହର ମର୍ଦ୍ଦରାଜ, ଜୟପୁରର ବିକ୍ରମ ଦେବ, କନିକାର ରାଜେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଭଞ୍ଜଦେଓ, ବାଲେଶ୍ୱରର ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ଦେଓ, ଖଡ଼ିଆଳର ବ୍ରଜ ରାଓ, ବୀର ବିକ୍ରମ ଦେବ, ସୋନପୁରର ବୀରମିତ୍ରୋଦୟ ସିଂହଦେଓ ପ୍ରମୁଖ ରାଜାମାନଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ଗଠନରେ ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ଅବିସ୍ମରଣୀୟ । ଓଡ଼ିଶାର ଯେଉଁ ସାରସ୍ୱତ ସାଧକ, ସାହିତ୍ୟ ରଥୀ ବୀରତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଲେଖାମାନ ଲେଖି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଗଠନରେ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଭୂମିକା ଗଠନ କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ହେଲେ ବ୍ୟାସକବି ଫକୀର ମୋହନ ସେନାପତି, ମଧୁସୂଦନ ଦାସ, ପଲ୍ଲୀକବି ନନ୍ଦକିଶୋର ବଳ, ପି.ଏମ୍,

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ବାଗ୍ମୀ ବିଶ୍ୱନାଥ କର, କବିଶେଖର ଚିନ୍ତାମଣି ମହାନ୍ତି, ଗୋପାଳ ଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ, ଜଗବନ୍ଧୁ ସିଂ ପ୍ରମୁଖ ।

ଓଡ଼ିଶାର ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯେଉଁ କେତେଜଣ ସତ୍ୟନିଷ୍ଠ ସଂଗ୍ରାମୀ, ସର୍ବତ୍ୟାଗୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ମହାଯଜ୍ଞରେ ଆତ୍ମାହୁତି ଦେଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ଥିଲେ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାଶ, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର, ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ, ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ଯଦୁମଣି ମଙ୍ଗରାଜ, ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର ଓ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ସାହୁ । ଓଡ଼ିଶାର ଅନେକ ମହୀୟସୀ ମହିଳା ଜାତୀୟ ସଂଗ୍ରାମରେ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ଏ ଜାତିର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ମହିମାନ୍ୱିତ କରିଥିଲେ । ସେଇ ବୀରାଙ୍ଗନାମାନେ ହେଲେ ରମାଦେବୀ, ମାଳତୀ ଦେବୀ, ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ଦେବୀ, ପ୍ରଭାବତୀ ଦେବୀ । କେତେଜଣ ଇଂରେଜ ପ୍ରଶାସକଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ ଓ ସମର୍ଥନ ପାଇ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ତା'ର ସ୍ୱାର୍ଥର ସୁରକ୍ଷା କରିପାରିଥିଲା ।

ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଗଠନରେ ସହାନୁଭୂତି ଓ ସହୃଦୟତା ପ୍ରଦାନ କରିଥିବା ଇଂରେଜ ଅଧିକାରୀମାନେ ଥିଲେ ଜନବିମ୍ସ, ରେଭେନ୍ସା ସାହେବ, ସାଇମନ ସାହେବ, ଆଣ୍ଡ୍ରୁ ଫ୍ରେଜର ଓ ଷ୍ଟାଫୋର୍ଡ଼ ନର୍ଥକୋଟ୍ ।

ଓଡ଼ିଶା ତା'ର ସାମାଜିକ ସାଂସ୍କୃତିକ ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ, ସାମାଜିକ, ଐତିହ୍ୟ ଓ ଇତିହାସର ବିଭବ ପାଇଁ ବିଶ୍ୱରେ ଅନନ୍ୟ ତଥା ଅସାଧାରଣ । ବିଶ୍ୱ ଦରବାରରେ ଓଡ଼ିଶା ତା'ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଓ ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଛି । ଅତୀତରେ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଏକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଜାତି ଭାବରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଶୀର୍ଷସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରିଥିଲେ । ମହାମେଘ ବାହାନ ଐର ଖାରବେଳ ଏ ଜାତିର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ସମ୍ରାଟ । ଚୋଡ଼ଗଙ୍ଗ ଦେବ, ନରସିଂହ ଦେବ, କପିଳେନ୍ଦ୍ର ଦେବ, ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବଙ୍କ ପରି କାଳଜୟୀ ବୀର ଓଡ଼ିଶା ଇତିହାସର ପୃଷ୍ଠାକୁ ଶିରୀ ମଣ୍ଡନ କରିଛନ୍ତି । ଅତୀତରେ ଗଙ୍ଗାଠାରୁ ଗୋଦାବରୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ଓଡ଼ିଆ ବୀରମାନେ ତାଙ୍କର ଆଧିପତ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ପାଇକମାନଙ୍କର ବୀରତ୍ୱର କାହାଣୀ କାହାକୁ ଅଜଣା ନାହିଁ । ବକ୍ସିଜଗବନ୍ଧୁ ବିଦ୍ୟାଧର ମହାପାତ୍ର, ଜୟୀରାଜଗୁରୁ, ପିଣ୍ଡିକ ବାହୁବଳେନ୍ଦ୍ର, ତାପଙ୍ଗଗଡ଼ର ଦଳ ବେହେରା, ମାଧବଚନ୍ଦ୍ର ରାଉତରାୟ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ସମର ଯୁଗର ଅମର ଗାଥା ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଗର୍ବ ଓ ଗୌରବ । ଅର୍ଥନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଆମାନେ ଥିଲେ ସମୃଦ୍ଧ ଓ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ।

ସାଧବମାନେ ଦରିଆ ପାରି ନୌବାଣିଜ୍ୟରେ ଥିଲେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । ଜାଭା, ସୁମାତ୍ରା, ବାଲି, ସିଂହଳ, ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ୱୀପ ସହିତ ନୌବାଣିଜ୍ୟରେ ସଂପର୍କ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରମାଣ ମିଳେ ଖୁଦୁରୁକୁଣି ଓ ଖୁଲଣା ସୁନ୍ଦରୀ ଓଷା ପ୍ରଭୃତି ପୁସ୍ତକରୁ । ସେହି ଅତୀତ ଐତିହ୍ୟର ସ୍ମାରକୀ ସ୍ୱରୂପ କଟକରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପାଳିତ ହେଉଥିବା ବାଲିଯାତ୍ରା ଏହାର ପ୍ରମାଣ । ପ୍ରାଚୀନ ନୌବାଣିଜ୍ୟ ପରମ୍ପରାର ସ୍ମୃତିର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ପାଳିତ ହେଉଛି କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାର ବୋଇତ ବନ୍ଦାଣ ଉତ୍ସବ । ପ୍ରାଚୀନ ଓଡ଼ିଶାର ଅର୍ଥନୀତି ଥିଲା ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଓ ସମୃଦ୍ଧ । ଓଡ଼ିଶାର ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତି ମହାନ । ଜଗନ୍ନାଥ ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତି ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ସମ୍ମାନିତ । ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ରଥଯାତ୍ରା ବିଶ୍ୱ ପ୍ରସିଦ୍ଧ । ମନ୍ଦିର ମାଳିନୀ ଐତିହାସିକ ସହର ଭୁବନେଶ୍ୱରର ମହାପ୍ରଭୁ ଲିଙ୍ଗରାଜଙ୍କର ରୁକୁଣା ରଥଯାତ୍ରା ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଅତି ଆପଣାର । ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କ ସାଂସ୍କୃତିକ ମହତ୍ୱକୁ ଦ୍ୱିଗୁଣିତ କରେ କଟକର ସାର୍ବଜନୀନ ଦୁର୍ଗାପୂଜା । ସମ୍ବଲପୁର ସହରର ଶୀତଳ ଷଷ୍ଠୀ, ଭବାନିପାଟଣା ସହରରେ ମା' ମାଣିକେଶ୍ୱରୀଙ୍କର ଦୁର୍ଗାପୂଜା ସମୟରେ ଛତର ଯାତ୍ରା, ସୋନପୁର ସହରର ବଏଲ ଯାତ୍ରା ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ସାଂସ୍କୃତିକ ମହତ୍ୱର ପରିଚୟ । ବରଗଡ଼ ସହରର ସର୍ବବୃହତ ରଙ୍ଗ ମଞ୍ଚରେ ଧନୁଯାତ୍ରା ଆମ ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତିର ବୈଚିତ୍ର୍ୟମୟ ଧାରା । ଢେଙ୍କାନାଳର ଗଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ପୂଜା, ଜଟଣୀର ଗଣେଶ ପୂଜା, ଭଦ୍ରକର କାଳିପୂଜା, ବ୍ରହ୍ମପୁରର ଠାକୁରାଣୀ ଯାତ୍ରା, ବାରିପଦାର ମକର ପର୍ବ ପ୍ରଭୃତି ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ ଗୌରବାନ୍ୱିତ କରେ । ଓଡ଼ିଶାର କୋଣ ଅନୁକୋଣରେ ପାଳିତ ହେଉଥିବା ଯାନିଯାତ୍ରା ଓଷା ବ୍ରତ ଉପାସନା ଅନ୍ୟ ଜାତିମାନଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ।

ସର୍ବଧର୍ମ ସମନ୍ୱୟର କ୍ଷେତ୍ର ଓଡ଼ିଶା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମ, ମତବାଦ ଓ ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟରେ ଅତୁଟ ସମ୍ବନ୍ଧ, ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ସଦ୍‌ଭାବ ଓ ସହନଶୀଳତାର ବାର୍ତ୍ତା ଓଡ଼ିଶା ମାଟିରୁ ପ୍ରଚାରିତ ହେଉଅଛି । ଶାକ୍ତ, ବୈଷ୍ଣବ ଶୈବ ସଂପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ସୁନ୍ଦର ସମନ୍ୱୟ ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶାର ଧର୍ମ ଧାରା ଶାନ୍ତି, ମୈତ୍ରୀ, ପ୍ରୀତିର ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ କରେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକ ପ୍ରାଚୀନ ବୌଦ୍ଧ ପୀଠ ଓ ବିହାର ରହିଛି । ଧଉଳି, ଲଳିତ ଗିରି, ଉଦୟଗିରି, ରତ୍ନଗିରି, ଜଉଗଡ଼ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନରେ ବୌଦ୍ଧ କୀର୍ତ୍ତିରାଜିର ସମ୍ଭାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଖଣ୍ଡଗିରି ଓ ଉଦୟଗିରି ପାହାଡ଼ରେ ଜୈନ ଧର୍ମର ସ୍ମାରକୀ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ସଂପ୍ରୀତି ଓଡ଼ିଶା ମାଟିରୁ ଘୋଷିତ ହେଉଅଛି । ସଂପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟରେ ଭାଇଚାରା ଓ ଉତ୍ତମ ବୁଝାମଣା ରହିଅଛି । ଝାରସୁଗୁଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ରେମଣ୍ଡା ଗ୍ରାମର ମୁସଲମାନ

ଗୌନ୍ତିଆ ରଥଯାତ୍ରାରେ ଛେରାପହଁରା କରନ୍ତି । ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲା ମାଣିକ ଗୋଡ଼ା ଗ୍ରାମର ମୁସଲମାନ ଦଳବେହେରା ସାର୍ବଜନୀନ ଦୁର୍ଗାପୂଜା ସମୟରେ ହୋମ କର୍ମରେ କୁଶବଟ ଧାରଣ କରି ପୌରହିତ୍ୟ କରନ୍ତି । କାଇପଦର ଗ୍ରାମର ବୁଖାରି ବାବାଙ୍କ ନିକଟରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ନିଜର ଭକ୍ତି ଅର୍ଘ୍ୟ ଅର୍ପଣ କରନ୍ତି । ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣିତ ହୁଏ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ସଦ୍‌ଭାବରେ ଓଡ଼ିଶା ସର୍ବଦା ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଆସିଛି । ମନ୍ଦିର ସଂସ୍କୃତିର ସର୍ବାଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ବହନ କରିଥାଏ ଓଡ଼ିଶା । ଶ୍ରୀଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିର, ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗରାଜ ମନ୍ଦିର, କୋଣାର୍କର ସୂର୍ଯ୍ୟ ମନ୍ଦିର, ଗନ୍ଧମାର୍ଦ୍ଦନ ପର୍ବତର ଦୁଇ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଥିବା ହରି ଶଙ୍କର ମନ୍ଦିର, ନୃସିଂହ ନାଥ ମନ୍ଦିର, ରାଣିପୁର ଝରିଆଲ ଓ ହରିପୁରର ଚୌଷଠି ଯୋଗିନୀ ମନ୍ଦିର ପ୍ରଭୃତି ଆମ ମନ୍ଦିର ସଂସ୍କୃତିର ଚରମ ନିଦର୍ଶନ ଅଟେ । ନୃତ୍ୟ, ଗୀତ, ସଂଗୀତ, ଲୋକ କଳା ପ୍ରଭୃତିରେ ଓଡ଼ିଶା ଯଥେଷ୍ଟ ସୁନାମ ଅର୍ଜନ କରି ଅଛି । ପାଲା, ଦାସକାଠିଆ ଘୋଡ଼ା ନାଚ, ଛଉ ନୃତ୍ୟ, ଘୁମୁରା, ଡ଼ାଲଖାଇ, ରସର କେଳି, ଗୋଟିପୁଅ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ଓଡ଼ିଶା ସାଂସ୍କୃତିକ ବିଭାଗର ଗୋଟେ ଗୋଟେ ଅଙ୍ଗ । ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟରେ ଭରପୂର ଓଡ଼ିଶାରେ ଚିଲିକା, ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା, କୋଣାର୍କ, ପୁରୀ, ଗୋପାଳପୁର ଭଳି ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ବେଳାଭୂମି ଅବସ୍ଥିତ । ଚନ୍ଦକା, ସିମିଳିପାଳ. ଟିକରପଡ଼ା ପ୍ରଭୃତି ଅଭୟାରଣ୍ୟ ଜୈବ ବିବିଧତାର ବର୍ଣ୍ଣଳୀ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ନଦୀ ବହୁଳ ରାଜ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା । ମହାନଦୀ, ଋଷିକୁଲ୍ୟା, ବୈତରଣୀ, ବୁଢାବଳଙ୍ଗ, ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା, କାଠଯୋଡ଼ି, କୁଆଖାଇ ପ୍ରଭୃତି ନଦୀ ଓଡ଼ିଶାର ଜୀବନରେଖା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ମାନ୍ୟତା ଲାଭ କରି ଏ ଜାତିକୁ ଗୌରବାନ୍ୱିତ କରିଅଛି । ପବିତ୍ର ଉତ୍କଳ ଦିବସ ଅବସରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ନିଜର ଅତୀତ ଗୌରବମୟ ସ୍ୱାଭିମାନକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ସ୍ମରଣ କରିବା ବିଧେୟ । ଜଣେ ଓଡ଼ିଆ ଭାବେ ନିଜକୁ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିବା ଉଚିତ । ପବିତ୍ର ଉତ୍କଳ ଦିବସର ଅନୁଚିନ୍ତା ହେଉ ନିଜକୁ ଓଡ଼ିଆ ଜାତିପ୍ରତି ସମର୍ପିତ କରିବା ।

ଇତିହାସ ବିଭାଗ
ସନାତନ ହରିଚନ୍ଦନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ
ମଦନପୁର, ଖୋର୍ଦ୍ଧା–୭୫୨୦୫୪

ଉତ୍କଳ ଦିବସ

ପଣ୍ଡିତ ଚକ୍ରଧର ଦାଶ

ଅପ୍ରେଲ ମାସର ପ୍ରଥମ ଦିନଟି ଅତି ହିଁ ପବିତ୍ର ଦିନ
ଆମ ଜନ୍ମଭୂମି ଉତ୍କଳ ଜନନୀ ହେଲା ସେ ଦିନରେ ଜନ୍ମ ।
ସୁଜଳା, ସୁଫଳା ବନଗିରି ଭରା ଆମ ଏ ଜନ୍ମଭୂମି
ଏପରି ତ ଦେଶ ସାରା ଜଗତରେ ଖୋଜିଲେ ବି ମିଳିବନି ।
ଏ ଦେଶର ମାଟି ଅତି ହିଁ ପବିତ୍ର ସ୍ୱର୍ଗଠାରୁ ଗରିୟସୀ
ଜଗନ୍ନାଥ ପ୍ରଭୁ ରହନ୍ତି ଯେଉଁଠି ସ୍ୱର୍ଗଛାଡି ଏଠି ଆସି ।
ଏ ଦେଶ ସାଧବ ପୁଅ ଯାଉଥିଲେ ବିଦେଶେ ବାଣିଜ୍ୟ କରି
କେତେ ଧନରତ୍ନ ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ ବିଦେଶୁ ଆଣିଲେ ଧରି ।
ଏ ଦେଶର ଶିଳ୍ପୀ ମନ୍ଦିର ଗାତ୍ରରେ ଗଢ଼ି କେତେ ଶିଳ୍ପରାଜି
ପୁରୀ–କୋଣାରକ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱେ ବିଖ୍ୟାତ ଆଜି ।

ଏ ଦେଶ ସନ୍ତାନ ଜୟ କରିଥିଲେ ଗଙ୍ଗାଠାରୁ ଗୋଦାବରୀ
ଶୌର୍ଯ୍ୟ ବୀର୍ଯ୍ୟରେ ଶିଳ୍ପ ବାଣିଜ୍ୟରେ କିଏ ହେବ ତା'ର ସରି ।
ଆମ ଜନ୍ମଭୂମି ବୀର ପ୍ରସବିନୀ ସାଧୁସନ୍ଥ ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ
କେତେ ବୀର, କବି, ଦେଶସେବକ, ତା'ଠୁଁ ଜନ୍ମ ନେଇଛନ୍ତି ।
ଅତୀତ ତାହାର ଥିଲା ଭୟଙ୍କର ଥିଲା ସର୍ବସ୍ୱ ହରାଇ
ପଡୋଶୀ ରାଜ୍ୟରେ ମିଶି ଯାଇଥିଲା ଖଣ୍ଡବିଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ ।
ଊଣେଇଶି ଶହ ଛତିଶ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ପ୍ରଥମ ଦିନ
ଆମ ଜନ୍ମଭୂମି ଉତ୍କଳ ପ୍ରଦେଶ ସେହି ଦିନୁ ନେଲା ଜନ୍ମ ।
ଆମେତ ସଭିଏଁ ତାହାର ସନ୍ତାନ ସେ ଆମର ଜନ୍ମ ଭୂଇଁ
ପାଳିବାରେ ଆସ ! ଉତ୍କଳ ଦିବସ ମା'ଆର ଚରଣ ଛୁଇଁ ।

ଗୁରୁକୃପା ଭବନ
କଳିଙ୍ଗନଗର–୭, ଭୁବନେଶ୍ୱର